

مسئولیت جزایی اطفال

در حقوق جزای ایران

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پرتال جامع علوم انسانی
گفتار دوم

بلوغ

بلوغ علائمی چند دارد و از جمله آنها رسیدن به سن ۱۵ سال تمام میباشد. قانونگذار جزایی ایران همین ملاک را مورد توجه قرار داده است. البته سن طفل در حین ارتکاب عمل مورد توجه می باشد نه حین محاکمه. ضمناً دادگاه در تعیین و تشخیص سن متهم آزادی کامل دارد و میتواند بهر وسیله ای متشبه شود تا سن واقعی طفل را بدست آورد.

بخش سوم

مسئولیت جزائی صغیر

در قانون مجازات عمومی ایران مسئولیت کامل جزائی از سن ۱۸ سالگی تمام بعد آغاز میشود. بنابراین پیش آنکه آدمی بسن ۱۸ سال تمام برسد باید سه مرحله را بگذراند. ارتکاب بزه در هر يك از این سه مرحله حکم خاصی دارد. مازيلا هر يك از این مراحل را در يك گفتار مورد بحث قرار میدهم و ضمن هر گفتار از مسئولیت جزائی صغیر در هر مرحله سخن خواهیم راند:

گفتار اول

اطفال صغیر غیر ممیز

بموجب ماده ۳۴ قانون مجازات عمومی:

«اطفال غیر ممیز را نمیتوان جزائاً محکوم نمود در امور جزائی هر طفلی که دوازده سال تمام نداشته باشد حکم غیر ممیز را دارد».

از این ماده چنین استنباط می شود که اولاً: شرط مسئولیت جزائی داشتن قدرت تشخیص و تمیز و درك است و چون طفل فاقد قوه تمیز میباشد اساساً مسئولیت جزائی متوجه او نمیشود.

ثانیاً: قانونگذار اطفال کمتر از ۱۳ سال را غیر ممیز شناخته و از مجازات معاف نموده است.

الف- چگونه میشود تمیز را تشخیص داد؟

آنچه در مورد این ماده قابل بحث است این است که:

اولاً- ممکن است سؤال شود چگونه قاضی پی خواهد برد که انسان بمرحله تمیز رسیده است یا خیر؟ زیرا اصولاً این مطلب جنبه فنی دارد و بایستی بکمک کار

گنجینه هنر سه عیدیه نو

شناس تمیز مشخص شود.

پاسخ این است که قانونگذار بلافاصله در همین ماده ۳۴ فرضیه قانونی بدست داده است زیرا در قسمت دوم از ماده چنین مقرر شده است:

«..... در امور جزائی هر طفلی که دوازده سال تمام نداشته باشد حکم غیر ممیز را دارد پس فرض قانون ایل استیکه طفلی که سنش از ۱۲ سال کمتر است قوه تمیز ندارد. این ماده اماره ایست قانونی و خلاف آن قابل اثبات نمیشد بدین معنی که حتی با اقامه دلیل هم نمیتوان خلاف آنرا ثابت نمود.

آیا میشود عدم تمیز را نزد اطفال بیش از ۱۲ سال ثابت نمود؟

میتوان اظهار عقیده کرد که این امر قابل تردید است و شاید بتوان عدم وجود قوه ممیزه را نزد اطفال بیش از دوازده سال اثبات نمود. اکثر مسؤولین حقوق جزای عمومی ایران هم همین عقیده را دارند: آقای دکتر باهری در این زمینه معتقد است که خلاف آگاهی و شعور و تمیز مفروض بعد از دوازده سالگی قابل اثبات میباشد! مرحوم ح. سمعی در کتاب حقوق جزای عمومی در این مورد اظهار عقیده کرده و معتقد است که نه تنها وجود قوه ممیزه نزد اطفال بیش از دوازده سال امری مسلم و غیر قابل تردید نیست بلکه وجود آن محتاج به اثبات است.^۱ نکته دیگری که در مورد ماده ۳۴ ق. م. ع قابل توجه است:

این است که تاریخ وقوع جرم مورد نظر میباشد. یعنی اگر هنگام ارتکاب جرم طفل دوازده سال تمام نداشته باشد مسؤولیت متوجه او نیست هر چند که بلافاصله پس از ارتکاب جرم وارد سن سیزده سالگی شود و یا اینکه جریان تحقیقات تا رسیدن وی بسن سیزده سالگی بطول انجامد.

۱- حقوق جزای عمومی تقریرات دکتر محمد باهری جلد دوم صفحه ۲۲۹.
 ۲- حقوق جزای عمومی تالیف دکتر ح. سمعی ص ۷۵ از سطر ششم بیعد.

ج- در مورد مجراییم مستمر:

امری دیگر که بایستی مورد امعان نظر قرار بگیرد این است که در مورد جرایم مستمر هرگاه طفلی پیش از رسیدن بسن دوازده سال تمام شروع به ارتکاب جرمی بکند و دنباله جرم را ادامه دهد تا آنکه بسن سیزده سالگی برسد مشمول ماده ۳۵ خواهد بود نه ماده ۳۴.

کتابخانه مدرسه نینبیه

پس بطور کلی مطابق ماده ۳۴ ق.م.ع. قبل از رسیدن بسن دوازده سال تمام، کودکان مسؤولیت جزائی ندارند و اگر مرتکب جرمی شوند به اولیاء خود تسلیم خواهند شد. اولیاء این کودکان باید ملزم شوند در تأدیب و تربیت و مواظبت در حسن اخلاق آنها کمال کوشش را مبذول دارند. زیرا قسمت آخر ماه ۳۴ چنین مقرر داشته است:

«..... در صورتیکه اطفال غیر ممیزاً غیر بالغ مرتکب جرمی شوند باید با اولیای خود تسلیم گردند با الزام به تأدیب و تربیت و مواظبت در حسن اخلاق».

د- انتقاد:

الزام اولیاء اطفال به تأدیب و تربیت و مواظبت در حسن اخلاق آنها فاقد ضمانت اجرائی است. و معلوم نیست: مع علوم انسانی

اولاً- اگر اولیاء مراقبتی از اطفال مزبور نکردند مجازات آنها چیست؟

ثانیاً: اصولاً معلوم نیست چه مقام و مرجعی از قصور و اهمال والدین اطفال مزبور آگاه میشود و چگونه آگاهی پیدا میکند و تازه هم اگر آگاهی پیدا کرد چه عکس العملی نشان میدهد؟

«نا تمام»

(۱) در مجموعه قانون جزائی بجای اطفال غیر ممیز بالغ، اطفال ممیز بالغ نوشته شده و ظاهراً کلمه غیر از قلم افتاده است.